

Az árkérdés alföldi szemmel nézve.

Irta: Babos Imre.

Egymásután két lapszám hozott az árkérdéssel foglalkozó közleményt. Főleg Biró Zoltáné alapján azon tanakodtam, van-e helye annak, hogy soraim részére én is helyet kérjek az „Erdészeti Lapok”-ban. Minthogy azonban a mi termelési, erdőápolási, telepítési viszonyaink országos viszonylatban egyedülállók, talán mégsem lesz felesleges, ha ezeket szembeállítom az árkérdés reánk vonatkozó kihatásaival.

Minden termeléssel foglalkozó végső célja a javak előállítása mellett az, hogy tulajdonosának az üzembentartáshoz szükséges pénzbevételeken kívül jövedelmet is biztosítson. Amíg egy ipari üzemnél forgótökére van szükség, a csak fatermeléssel foglalkozó erdőgazdasági üzemek legtöbbjénél az üzemköltség a mindenkori pénzbevételekből kerül ki. Ma, amikor ezek az üzemköltségek máról holnapra változók, állandóan felfelé ívelők, különösen fontos az erdőgazdasági üzemek előállította termelvények értékesítésének s ezen keresztül ezek eladási árának a kérdése.

Ezeket az árakat manapság hosszabb időre, előre rögzítik, többnyire nyár derekén, amikor még sejtelmünk sincs arról, mint fognak termelési, szállítási, közelitési, erdősítési stb. költségeink alakulni.

A mai, irányított tűzifaárakat az Árkormánybiztosság rendelete szabályozza. Az ár alakulását többféle tényező befolyásolja. Első helyen a fa súlya, amelyre a rendelet a gyakorlatban nem mindég helytálló súlyhatárokat ír elő. Az egyébként budapesti paritásban rögzített, vasúti kocsirakományonkénti árakat a továbbiak során a termelés helyének a legközelebbi feladóállomástól, majd ennek a fővárostól való távolsága befolyásolja.

A vasúti fuvardíj a távolság arányában csökkenő mértékben nő, hogy a 108.900/1941. sz. árkormánybiztosi rendelet 1. §. 3. pontja értelmében 105 P 40 fill.-nél megálljon. Ennél nagyobb összeget a rendelet értelmében akkor sem kell levonni, ha a tényleges vasúti fuvardíj és különdíj összege azt meghaladná. Ebből következik, hogy ez, az árakat hátrányosan befolyásoló tényező elhatárolt, többnyire előre, pontosan kiszámítható. Kár, hogy a rendelet felépítésénél számítási alapul vett fuvardíjak azóta helyenként kétszer is emelkedtek s így a mai, országos drágulási folyamatban kizárólag a tűzifa az, amelynek az ára — legalább is termelői ára — ezen az alapon is csökkenő irányzatot mutat.

Amíg azonban a vasúti fuvardíjak emelkedése elviselhető keretek között marad, a feladóállomásra való kiszállítás, valamint a berakás munkadíja az, amin a termelő a növekvő szállítási távolság arányában elvérzik. A munkabérmegállapító bizottságok újabban

a legkisebb munkabérek mellett felszámítható legnagyobb béreket is rögzítik. A fuvarbérekre például előírják a hasznos kilométerek után felszámítható díjtételeket. *Mindez csak írott malaszt mindaddig, amíg a munkást, vagy fuvarost nem lehet arra kényszeríteni, hogy a hatóságilag megszabott munka- és fuvarbérek mellett munkába álljon, a vállalt kötelezettségének pedig maradéktalanul, becsülettel eleget is tegyen.*

Szerintem a munka- és fuvarbér az, ahol az árszabályozás kérdését alapjában meg kell fogni. Annyival is inkább, mert a termelt anyag eladási árát nemcsak a termelési, közelítési, szállítási és beraktározási munkadíj terheli, de a kitermelésig előálló telepítési, felújítási, tisztítási, gyéritési munkadíjaktól kezdve a rendelettel, kötelezően felemelt személyzeti illetményektől az állandóan emelkedő faforgalmi válságig minden. Még a kötelező készletbejelentés költségeit is a termelőnek kell fedeznie, ami többezer ürméter tűzifánál már párszáz pengő terhet jelent.

Amikor az Árelenőrzés Országos Kormánybiztosa a tűzifa, vagy szerfa engedélyezendő árának a meghatározásával foglalkozik, valószínűleg egy állandó szinten tartott munka- és fuvarbért állít be számításaiba. Sajnos, itt már le is tért az árszabályozás realis alapjairól, mert kényszer nélkül a hatósági munkabérmegálapítással lehet ugyan meglevő munkabéreket emelni, de azokat egy hatóságilag megszabott, legmagasabbnak elgondolt szinten tartani nem. Vannak vidékek, ahol ennek nyomán valóságos munkabéruzsora üti fel a fejét úgyannyira, hogy a megyei közgyűlések is kénytelenek foglalkozni kihatásaival.

A munkáskérdés megoldása minden tekintetben halaszthatatlan, égető kérdés. Németországban — ahol pedig rengeteget törődnek a munkásokkal, helyzetük állandó javításával — kemény kézzel, főleg a gyomrukon keresztül szorítják a munkásságot arra, hogy dolgozzon.

Nálunk a kérdés megoldása már sokkal szövevényesebb. Majdnem minden erdei munkás — legalább is az Alföldön — önellátó s így az élelmiszer adagolásával őket munkára kényszeríteni nem lehet. Hazánkban a munkásembereken való segítés gondolata, annak mikénti megvalósítása, a kivételezés üteme nemcsak gazdasági, de legalább ugyanennyire *politikai kérdés*, amelyen keresztül sokan érvényesülésüket kívánják több-kevesebb felelősségérzéssel elérni.

Igy a másik mód, amellyel a munkakényszert biztosítani lehetne: *a munkatáborokba való szállítás*, üres fenyegetés csupán, amely a kezdeti ijedelem után derűs vállvonogatásnak ad helyet.

Néhány példa. Egyik pagonyunkban — fában igen szegény vidéken — mind a 27 írásban leszerződött favágónk azonnali hatállyal abbahagyta a favágást, mert a szerződés egyik, részük-

ről elfogadott pontja értelmében azt kívántuk tőlük, hasítsák el az arra való fenyődorongokat. Szerencsénkre került egy vetélytársként jelentkező, másik favágócsoporthoz, amely az ottani, kiadós kereseti lehetőség után kinyújtá sóvárgó kezét s már másnap munkába állt. Csak mellékesen említem meg, hogy a történet színhelyén a kemény tűzifán 3.15 P, a lágy tűzifán 1.92 P-öt kerestek munkásaink.

Egy másik pagonyunkban az erdei rakodónk tőszomszédságában fekszik a vágásunk. A legnagyobb közelítési távolság kb. 200 m. Egyébként állandó fuvarosaink a közelítésért csekély 2 P-öt kértek ürméterenként. Ugyanabban a pagonyban helyenként csak fordítás útján előkészített talajon tudunk erdősíteni, hogy 30 év eltelte után — tapasztalat szerint — esetleg 20 köbméter faanyagot termelhessünk. Az illetékes munkabérmegállapító-bizottság bölcsen, 50 cm mély fordítást feltételezve, négyszögölként 6 fillérben minimálta, 8 fillérben maximálta a munkabért. Nekünk most, november és december fagymentes napjain, az átlagban 1 m mély, könnyű homokon, 40 cm mély fordítást megkívánva 15 fillért kell négyszögölként fizetnünk, egyébként nem kapunk munkást. Méltóztassanak papírt s ceruzát elővenni, s kiszámítani, mint viszonylik a várható, véghasználati fahozam értéke a befektetési, majd az ezt követő egyéb költségeinkhez s utána véleményüket megalkotni arról: előnyösebb helyzetben vagyunk-e mi, a főváros közelében termelők a távoli Kárpátalján, vagy a Székelyföldön ezzel foglalkozókkal szemben?

Kétségebe kell vonnom azt a megállapítást, hogy az ország legtávolabbi részein jelentősen nagyobb lenne az egységre eső, készpénzben kifizetésre kerülő üzemköltség, mint nálunk az Alföldön.

Egy vágásforduló alatt a főhasználati termelés időpontjában az egységnyi fatömegre eső üzemi teher az egységnyi területen kitermelt fatömeg nagyságától függ. Átlagosan rossz, futóhomokbuckáinkon 30 éves vágási korban elért 40 m³ fatömeg már jó eredménynek számít, ugyanakkor legfeljebb 10%-os szerfakihozatalt tesz lehetővé. Valószínűnek kell tartanom, hogy a feltétlen jobb erdőtalajon álló domb- és hegyvidéki állományok az átlag 60 éves vágásforduló mellett legalább ennek a háromszorosát adják, a szerfaszázalék kedvezőbb alakulásáról nem is szólok.

Mélyenszántó az eltérés a két, különböző termőhelyen, eltérő éghajlati adottságok mellett nevelkedő faállomány telepítés-felújítási költségeinél. Nem hinném, hogy ez hegyvidéki szaktársaimnak különösebb fejtörést okozna, hacsak nem a talaj megkötéséről van szó. Költségeik jórészt meg is térülhetnek a mészkötésből, szénítésből származó bevételeikből.

De közvetlen, termelési költségeink sem alakulhatnak sok-

kal kedvezőbben, mint a hegyvidéken. Az Alföldön ma erdei ürméterenként 1.80—3.15 P a termelési, 0.20 P a sarangolási díj, míg a többnyire nagy távolságokraeső — 15—25 km — vasútállomásokhoz a megyei munkabérmegállapító bizottságok ürméterenként és hasznos kilométerenként 0.40—0.56 P-ben szabták meg a fizetendő fuvarbért. Az alföldi, rossz kihozatalt adó állományok még a gondolatát sem bírják el annak, hogy erdei vasutat építsünk ki hozzájuk s bár környékünkön folydogál a híres „Átok csatorna“, annak hajózhatóvá tételéről sem sok szó esett eddig. Használható víziutaink tehát nincsenek, többnyire keresztsben is folynának szállítási irányunkra. Marad tehát, mint egyedüli megoldás, a költséges szekerezés.

Mindezt szükségesnek tartottam elmondani, nehogy egy újabb ármegállapításnál annyira kedvezőnek ítéljék helyzetünket, hogy a reánkvonatkozó árakat leszállítsák.

A tűzifa árát országos viszonylatban a szabad forgalom, tehát a szabad áralakulás idejében a felhasználási helyig előálló szállítási költség határozta meg. Úgy vélem, a hegyvidéki, félreesebb helyeken termelt faanyag tulajdonosa már akkoriban is csak úgy találta meg számítását, hogy olcsóbbá igyekezett tenni fájának a feladóállomásig való szállítási költségét, egyébként pedig az egységnyi területen termelt, jóval nagyobb fatömegben talált vigasztalást. Azt hiszem, ez ma is így van.

Ettől eltekintve mindenképpen megokolt, hogy a fát termelő megtalálja a számítását. Annyival is inkább, mert a mezőgazdasági termények mellett az erdőgazdasági termékek meglehetősen mostoha elbánásban részesülnek. Elegendő arra rámutatnom, hogy például a kemény és lágy rönkö árát ma is az 1939 augusztusi árszint rögzíti. Ha tehát valaki abban az időpontban akár az akkoriban vágásra került gyengébb választék, akár az esetleg gyengébb kereslet következtében alacsony árakon volt kénytelen túladni szerfáján, ma is köteles volna az esetleg minőségileg sokkal különb rönköit az akkori, a mostani drágulási folyamattal nem számoló árakon elkótyavetyélni. Hibája a termelőket érintő, eddig megjelent három árszabályozó rendeletnek — tűzifa, akác- és fenyőhaszonfa — az is, hogy az árlevezetés mindháromnál eltérő rendelkezéseket tartalmaz, ami végül is az előírások összekeveréséhez, tévedésekhez vezethet.

El kellene tüntetni az árszabályozás egyéb visszasságait is. Így a most érvényben levő, a tűzifa árát szabályozó rendelet 2. §. 4. pontja a „szállított“ friss termelésű tűzifa árát q-ként 40 fill.-el csökkenti, ha azt a termeléstől számított hat hónapon belül „szállítják“. Következésként a helyben eladott, tehát nem „szállított“ friss tűzifát csökkentés nélkül lehet a termeléstől számított hat hónapon belül is értékesíteni. Igazságtalan ez a rendelkezés, mert

ugyanakkor nem engedi meg azt, hogy a friss tűzifa nagyobb súlyát vehesse az árkiszámítás alapjául a termelő, már pedig egyedül ez okolná meg az amúgy is szűkre szabott termelői, eladási ár további leszállítását.

Amennyiben pedig a jövőben hasonló ármérséklésre a helyben eladó, tehát nem „szállító” termelőket is köteleznék a rendelet, úgy azok valószínűen tartózkodnának attól, hogy frissen termelt tűzifájukat légen száradt súlyegységek alapján, hat hónapon belül, csökkentett díjtételekkel, helyben eladják. Ez pedig valószínű súlyos következményekkel járna, mert tudvalevően helyi eladásokra többnyire csak a fában legszegényebb vidékeken kerül sor, hol nem mindegy, mikor viszi a termelő a helyi piacra a fáját.

*

Die Preisfrage auf der Tiefebene. Von I. Babos.

Die Rentabilität vieler, der Hauptstadt nahe liegender, jedoch mit ungünstigen Standorts- und Verhältnissen behafteten Tiefenwälder stellt sich, teils sehr gering.

Die richtige Lösung der Preisfrage ist also für diese Betriebe besonders wichtig. Als Vorbedingung hierfür gilt die Beseitigung jener Schwierigkeiten, die — in der Form von ständig steigenden Lohnforderungen — bei der Erzeugung und Förderung zu verzeichnen sind und mit einigen Beispielen beleuchtet werden.

Verf. verlangt deshalb die dringende Regelung und behördliche Geltendmachung der Arbeits- und Fuhrlohne.

*

La question des prix dans la Grande-Plaine. Par I. Babos.

La solution de cette question est retardée surtout par les difficultés de la production et des transports. Pour éliminer celles-ci, il faut que les autorités réglementent et contrôlent rigoureusement les salaires et les tarifs de transport.

*

Wood-Prices in the Great Plain. By I. Babos.

An appropriate solution is hindered chiefly by the difficulties of production and transport. These cannot be eliminated except by a strict regulation of the wages of the workmen and carters.

Értesítés.

Az Országos Erdészeti Egyesület 1941. évi december hó 18-án Budapesten tartott 75. évi közgyűlésének a j e g y z ő k ö n y v é t és a Magyar Szent Koronához visszacsatolt kárpátaljai területeken végrehajtott földbirtokrendezésre vonatkozó 8430/1940. M. E. sz. rendelet kiegészítése tárgyában kiadott 190/1942. M. E. számú rendeletet, valamint a román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országrészen a román földbirtokreform során szerzett erdőgazdasági ingatlanok használatának az ideiglenes rendezése tárgyában kiadott 200/1942. M. E. számú rendeletet

külön kiadványokként küldjük meg t. Olvasóinknak.